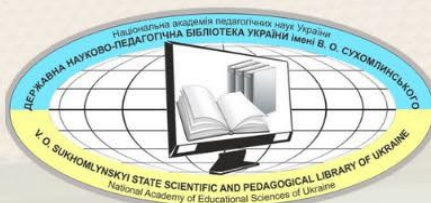


НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ  
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО  
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ  
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ  
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ  
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ  
УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ  
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА  
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ІМЕНІ  
ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ



## **ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ**

**ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ  
КОНФЕРЕНЦІЇ З ІСТОРІЇ ОСВІТИ  
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА  
ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ  
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ:  
ІДЕЇ, КОНЦЕПЦІЇ, ПРАКТИКИ»**

**13 травня 2024 року**

**м. Київ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,  
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ  
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ  
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО



**Педагогічна біографіка**  
**про національно-патріотичне виховання**  
**дітей і молоді: ідеї, концепції, практики**

*Збірник матеріалів*

*IX Всеукраїнської науково-практичної конференції*

*з історії освіти з міжнародною участю*

13 травня 2024 року

Вінниця  
ТВОРИ  
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою  
Державної науково-педагогічної бібліотеки України  
імені В. О. Сухомлинського,  
протокол № 6 від 27 травня 2024 р.*

**Редакційна колегія:**

*Березівська Л. Д.* (голова редколегії, науковий редактор), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

*Міхно О. П.*, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

*Антонець Н. Б.*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

*Середа Х. В.*, науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

**Рецензенти:**

*Кірдан О. Л.*, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

*Пономаренко Л. О.*, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

**П 24**

Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики : зб. матеріалів ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 13 трав. 2024 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол., наук. ред.), Міхно О. П., Антонець Н. Б. ; літ. ред. Бойко О. А. ; бібліогр. ред. Демида Є. Ф. ; техн. ред. Середа Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 180 с.

*Збірник містить тези виступів учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2024. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 13 травня 2024 р.*

*Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст та стилістику публікацій несе автор.*

**ISBN 978-617-558-083-7**

УДК 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

**DOI 10.33407/lib.NAES.741174**

© Державна науково-педагогічна бібліотека України  
імені В. О. Сухомлинського, 2024

**NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE  
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION,  
GENERAL AND PRESCHOOL PEDAGOGY  
V. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL  
LIBRARY OF UKRAINE**



**Pedagogical biography on the national-patriotic education  
of children and youth: ideas, concepts, practices**

*Collection of materials  
IX All-Ukrainian scientific and practical conference  
on the history of education with the international participation*

May 13, 2024

Vinnytsia  
TVORY  
2024

UDC 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

*Recommended for publication  
by the Academic Council of V. Sukhomlynskyi State  
Scientific and Pedagogical Library of Ukraine  
protocol № 6 dated May 27, 2024*

**Editorial Board:**

**Berezivska L. D.** (*Head of the Editorial Board, scientific editor*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

**Mikhno O. P.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

**Antonets N. B.**, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

**Sereda Kh. V.**, Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

**Reviewers:**

**Kirdan O. L.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of of pedagogy and educational management of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;

**Ponomarenko L. O.**, PhD (Social Communication Studies), Head the Department of Scientific and Document Support, Sociocultural Activity and International Contacts of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Pedagogical biography on the national-patriotic education of children and youth: ideas, concepts, practices : coll. of materials of IX All-Ukrainian sci. and practical conf. on the history of education with the intern. participation, May 13, 2024, Kyiv / NAES of Ukraine, Dep. of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy, V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine ; [ed. board: Berezivska L. D. (head of the ed. board and sci. ed.), Mikhno O. P., Antonets N. B. ; lit. ed. Boiko O. A. ; bibliogr. ed. Demyda Ye. F. ; techn. ed. Sereda Kh. V.]. – Vinnytsia : TVORY, 2024. – 180 p.

*The collection contains abstracts of speeches of participants of the IX<sup>th</sup> All-Ukrainian scientific and practical conference on the History of education with the international participation Pedagogical biography on the national-patriotic education of children and youth: ideas, concepts, practices, held within the All-Ukrainian Festival of Science – 2024, which took place at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine on May 13, 2024.*

*The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content and style of the publications.*

ISBN 978-617-558-083-7  
DOI 10.33407/lib.NAES.741174

UDC 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

© V. Sukhomlynskyi State Scientific  
and Educational Library of Ukraine, 2024

## ЗМІСТ

*Г. А. АЛЕКСАНДРОВА*

О. М. БОДЯНСЬКИЙ І М. І. СТОРОЖЕНКО: КОМУНІКАЦІЯ ПЕДАГОГА І СТУДЕНТА..... 9

*Л. Д. БЕРЕЗІВСЬКА*

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917–1921) КРИЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ: БІОГРАФІЇ, ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ..... 11

*G. A. BELTRÁN, E. A. ZHIZHKO, M. BELTRÁN-SAUCEDO*

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH IN MEXICO: MAIN FEATURES..... 14

*Н. І. БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ У РЕЦЕПЦІЇ ПЕДАГОГІВ МИНУЛОГО..... 18

*Т. Л. ГАВРИЛЕНКО*

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК ЦЕНТР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 20

*В. М. HOVLAND*

SCHOOL HISTORY: PERIODS OF CHANGE AND REFIGURATION OF THE GRAND NARRATIVE ..... 24

*Н. П. ДІЧЕК*

ПІДХОДИ ДО БІОГРАФІЧНИХ СТУДІЙ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ГУМАНІТАРИСТИЦІ: ПОГЛЯД ІЗ СЬОГОДЕННЯ..... 31

*О. О. ДРАЧ*

СІМ'Я VS РОБОТА: ГЕНДЕРНІ УЯВЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАМІЖНЬОЇ ОСВІТЯНКИ ПОЧАТКУ 20 ст.....35

*А. А. ЗАГОРОДНЯ*

СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ У ЕСТЕТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ В. СІМОВИЧА ..... 37

*І. В. ЗАЙЧЕНКО*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ Г. Г. ВАЩЕНКА (1878–1967)..... 40

*С. В. ЗАХАРІН*

ОСВІТА СЬОГОДЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ..... 44

*Н. А. КАЛІНІЧЕНКО*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ШКОЛІ ВАСИЛЯ КАЮКОВА..... 46

*Н. М. КОЛЯДА*

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА ..... 49

*Т. Д. КОЧУБЕЙ*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ СПАДКУ ВОЛОДИМИРА ГРИГОРОВИЧА КУЗЯ (1938–2018)..... 52

*О. О. КРАВЧЕНКО*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ..... 55

*О. П. МІХНО*

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНА ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ДЕКОЛОНІАЛЬНОГО ПІДХОДУ В

УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ БІОГРАФІСТИЦІ.....	58
<i>О. Б. ПЕТРЕНКО</i>	
ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ .....	61
<i>В. І. ПОПИК</i>	
РОЛЬ БІОГРАФІКИ В УТВЕРДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	64
<i>О. К. ПРОНІКОВ</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ С. Х. ЧАВДАРОВА .....	67
<i>Г. П. ПУСТОВІТ</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ПРОЄКТИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ PhD В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ .....	70
<i>С. З. РОМАНЮК</i>	
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ДОБИ .....	73
<i>О. В. СУХОМЛИНСЬКА</i>	
ПРО ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ» ЯК СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ.....	76
<i>Т. В. ЯНЧЕНКО</i>	
ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ «ЕТНОПЕДАГОГІКИ».....	79
<i>Н. Б. АНТОНЕЦЬ</i>	
УКРАЇНСЬКА КНИГА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ НА РУБЕЖІ XIX ТА XX СТОЛІТЬ.....	82
<i>Л. М. БАЛІКА</i>	
ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ .....	84
<i>О. Д. ВОРОЩУК</i>	
БОГДАН СТУПАРИК ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ .....	87
<i>О. М. ГЕРАСИМЧУК</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ІДЕЇ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.....	90
<i>О. В. ГРИНЬ</i>	
БІОГРАФІЧНІ НАРАТИВИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ.....	93
<i>А. П. ДУРДАС</i>	
СВІТОГЛЯД ТА ІДЕЇ ІТАЛІЙСЬКОЇ ПЕДАГОГІНИ М. МОНТЕССОРІ (1870–1952).....	97
<i>І. Г. ДУТЧАК</i>	
ВАСИЛЬ СІМОВИЧ І ЙОГО ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНА СПАДЩИНА В УКРАЇНСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ .....	100
<i>Г. І. ЛЕМКО</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПОГЛЯДАХ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА .....	1032

<b>Н. І. ЛЮБОВЕЦЬ</b>	
<b>СПОГАДИ У ПЕРІОД ВІЙНИ ЯК РЕСУРС КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВ: ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ПРАКТИКИ .....</b>	<b>105</b>
<b>Н. П. МАРЧЕНКО</b>	
<b>КНИГИ-ЖИТТЄПИСИ ДЛЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ РОКІВ ВІЙНИ (2014–2024) .....</b>	<b>108</b>
<b>В. В. ОЛІЙНИК</b>	
<b>СОФІЯ РУСОВА (1856–1940) ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....</b>	<b>111</b>
<b>В. В. ПАТИК</b>	
<b>ОСОБОВИЙ АРХІВНИЙ ФОНД ІСТОРИКА ТА ПЕДАГОГА МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА ЛІЛЕСВА.....</b>	<b>114</b>
<b>І. Ф. ПЕТРЕНКО</b>	
<b>ПРАКТИКА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РІВНЕНЩИНІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ «ОБЛАСНОЇ ЦІЛЬОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2021–2025 РОКИ».....</b>	<b>116</b>
<b>О. В. ПЛЮЩИК</b>	
<b>РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БІОГРАМ/БІОГРАФІЙ/НАРАТИВІВ ЗАХИСНИКІВ УКРАЇНИ: КОНТЕНТ-СТРАТЕГІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БІБЛІОТЕК .....</b>	<b>119</b>
<b>І. В. ПОЛИЩУК</b>	
<b>ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК: БІБЛОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ .....</b>	<b>122</b>
<b>Л. О. ПОНОМАРЕНКО</b>	
<b>ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ «КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ».....</b>	<b>124</b>
<b>Л. В. СУХОМЛИНСЬКА</b>	
<b>ХУДОЖНІ ТВОРИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....</b>	<b>127</b>
<b>Л. В. ТКАЧУК</b>	
<b>АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ: «ЗАХОТІТИ – І БУТИ УКРАЇНЦЯМИ» .....</b>	<b>130</b>
<b>М. М. ТКАЧУК</b>	
<b>ТАРАС ШЕВЧЕНКО – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.....</b>	<b>133</b>
<b>О. І. ШАЛАК</b>	
<b>АНАТОЛІЙ СВИДНИЦЬКИЙ (1834–1871) ЯК ПЕДАГОГ: ДЖЕРЕЛА ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ БІОГРАФІЇ .....</b>	<b>1385</b>
<b>С. М. ШЕВЧЕНКО</b>	
<b>ОСВІТНІ ТА ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ ПОГЛЯДИ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА.....</b>	<b>138</b>
<b>Н. О. ЯКОБЧУК</b>	
<b>АВГУСТИН ВОЛОШИН: ЖИТТЯ ЯК ПРИКЛАД ПАТРІОТИЗМУ.....</b>	<b>141</b>
<b>А. О. БАЄНКО</b>	
<b>ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗА МЕТОДОМ МАРІЇ МОНТЕССОРІ (З ВЛАСНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ).....</b>	<b>144</b>
<b>О. А. БОЙКО</b>	
<b>ЯКІВ ЧЕПІГА (1875–1938) ПРО РІДНУ МОВУ – ЖИВИЛЬНИЙ ҐРУНТ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНЦЯ-ПАТРІОТА .....</b>	<b>1487</b>
<b>В. В. БОНДАРЕНКО</b>	
<b>ВПЛИВ ЧИТАНОК ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ</b>	



<b>СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ З ФОНДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ).....</b>	<b>150</b>
<i><b>О. В. ВИШНЯК</b></i>	
<b>ПРО ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ.....</b>	<b>152</b>
<i><b>Є. Ф. ДЕМИДА</b></i>	
<b>ІВАН СТЕШЕНКО (1873–1918) ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»)....</b>	<b>154</b>
<i><b>Т. М. ДЕРЕВ'ЯНКО</b></i>	
<b>РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ.....</b>	<b>157</b>
<i><b>Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО</b></i>	
<b>БІОГРАФІЧНІ ОНЛАЙН-ПРОЄКТИ: ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ.....</b>	<b>15959</b>
<i><b>А. П. МИРОНЕНКО</b></i>	
<b>ПЕРСОНАЛІЯ ОЛЕНИ ТРЕБИНСЬКОЇ (1885–1967 рр.) В КОНТЕКСТІ ОСМИСЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ЖІНКИ В УКРАЇНІ МОДЕРНОЇ ДОБИ.....</b>	<b>162</b>
<i><b>Т. С. ПАВЛЕНКО</b></i>	
<b>О. Р. МАЗУРКЕВИЧ (1913–1995) ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»)....</b>	<b>164</b>
<i><b>М. В. САМОЙЛЕНКО</b></i>	
<b>НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ С. М. ВАКУЛИШИНА.....</b>	<b>167</b>
<i><b>Х. В. СЕРЕДА</b></i>	
<b>ІДЕЇ ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРАЦЯХ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА (1934–1998).....</b>	<b>172</b>
<i><b>Н. В. ЧАЛА</b></i>	
<b>«ЛИСТИ ДО СИНА» В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ.....</b>	<b>174</b>
<b>Відомості про авторів .....</b>	<b>177</b>

patriotic consciousness of compatriots, honoring and preserving the memory of the dead.

**Keywords:** library, website, content-strategy, biographical information, defenders of Ukraine, community.

УДК 37(091)(477)-051Дем'янюк:[37.035:172.15]+016:929]:303.833.5

*I. В. ПОЛИЩУК,*

*ORCID ID: 0000-0003-0424-7396*

*доктор філософії,*

*викладач кафедри теорії і методики виховання*

*Рівненського державного гуманітарного університету*

*e-mail: iryna.polishchuk@rshu.edu.ua*

## **ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ**

**Анотація.** Здійснено аналіз праць Тамари Дмитрівни Дем'янюк з проблеми національно-патріотичного виховання в Україні, представлених в біобібліографічному покажчику. З'ясовано, що ідеї національно-патріотичного виховання посідають провідне місце у педагогічній спадщині Т. Д. Дем'янюк: учена розробила та практично реалізовувала положення і рекомендації щодо вдосконалення процесу національно-патріотичного виховання дітей і молоді, обґрунтовувала доцільність упровадження інноваційних форм і методів національно-патріотичного виховання у експериментальних закладах освіти Рівненщини.

**Ключові слова:** Тамара Дмитрівна Дем'янюк, національно-патріотичне виховання, педагогічна спадщина, бібліографічний аналіз, біобібліографічний покажчик.

В умовах повномасштабної війни, розв'язаної проти України російською федерацією, національно-патріотичне виховання стає надзвичайно актуальним і невід'ємним елементом формування особистості громадянина. Відома вчена, педагогиня Т. Д. Дем'янюк у багатьох своїх наукових працях акцентувала увагу на важливості національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Вона зазначала: «Національно-патріотичне виховання – це вироблення в особистості учня потреби активно діяти для влаштування власного життя, розбудови держави, проявляти, оцінювати, аналізувати власні та людські вчинки, якості, суспільно-політичні явища з точки зору патріотизму і національних цінностей» [3]. За твердженням Тамари Дмитрівни, національно-патріотичне виховання школярів є «...одним із дієвих чинників, мета, зміст, завдання, основні складові якого дають можливість формувати освіченого, переконаного, відданого народу активного конкурентоспроможного патріота, здатного жити і працювати в умовах демократії, в обстановці зростаючої економічної і суспільної відповідальності за себе і свою державу» [1, с. 12].

Розкриваючи сутність теоретичних засад національно-патріотичного виховання, науковиця розглядала його у взаємозв'язку з поняттям «громадянське», зміст і сутність якого сягає античних часів філософії і педагогіки: «Невід'ємною складовою виховання українських патріотів є громадянське виховання, бо реалії життя такі, що українське суспільство, вступивши понад два десятиліття тому на шлях демократії, ще нині перебуває у стані формування громадянського суспільства» [3].

Бібліографічний аналіз праць Т. Д. Дем'янюк свідчить, що у вченої є досить значна кількість праць, присвячених національно-патріотичному вихованню. Теоретико-методологічні положення національно-патріотичного виховання представлені Т. Д. Дем'янюк в понад двадцяти працях, описані в біобібліографічному покажчику праць вченої, укладеного нами [6]. Зокрема: «Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді»; «Впровадження інноваційних технологій національно-патріотичного виховання учнів в навчально-виховній діяльності школи-комплексу»; «Національно-патріотичне виховання – один із пріоритетних напрямів діяльності школи, родини» та ін.

Як член Комісії інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи в навчальних закладах України, Науково-методичної ради з питань освіти МОН, молоді та спорту України Т. Д. Дем'янюк була членом робочих груп з розробки концепцій з питань національного виховання. Науковиця була співавтором «Концепції національного виховання» (1994), «Орієнтовної регіональної програми національного виховання учнівської молоді» (2004) [4; 5].

Тамара Дмитрівна розробила низку методичних рекомендацій стосовно практики національно-патріотичного виховання: «Діяльність методичної служби по забезпеченню формування національної свідомості і самосвідомості учнів у школі» (1992); «Роль шкільної бібліотеки з національного виховання учнів» (1997); «Актуальні питання національного виховання в сучасній школі» (2003); «Формування національної свідомості в учнів початкових класів» (2010) й ін.

Отже, бібліографічний аналіз праць Т. Д. Дем'янюк свідчить, що нею здійснено суттєвий внесок в становлення і розвиток національно-патріотичного виховання в умовах незалежної України: розроблені теоретичні положення, практичні рекомендації, які можуть творчо використовуватися для ефективного здійснення національно-патріотичного виховання учнів в сучасних умовах. А біобібліографічний покажчик слугуватиме для написання наукових й кваліфікаційних праць з проблеми, для організації національно-патріотичного виховання в сучасних закладах освіти.

#### *Список використаних джерел*

1. Дем'янюк Т. Д. Експериментальні навчальні заклади Рівненщини. Рівне, 2003. 42 с.
2. Дем'янюк Т. Д. Народознавство в школі: досвід, проблеми, пошук. Київ, 1993. 80 с.
3. Дем'янюк Т. Д., Умурзакова Т. Ф., Манюк Л. В., Яремчук І. П. Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді : навч.-метод. посіб. / Наук.-метод. центр серед. освіти. Київ, 2003. 264 с.
4. Дем'янюк Т., Бех І., Щербань П. Концепція національного виховання : схвал. Всеукр. пед. радою працівників освіти 30 черв. 1994 р. *Початкова шк.* 1996. № 2. С. 42–52.

5. Дем'янюк Т., Савчук Н., Приходько О. та ін. Орієнтовна регіональна програма національного виховання учнівської молоді. Рівне : РДПІ, 1994. 24 с.

6. Тамара Дмитрівна Дем'янюк : біобібліогр. покажч. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т ; упоряд. Поліщук І. В. ; наук. консультант О. Б. Петренко ; наук. ред. О. Б. Петренко ; бібліогр. ред. О. С. Покусова. Рівне : РДГУ, 2019. 70 с.

UDC 37(091)(477)-051Demianiuk:[37.035:172.15]+016:929]:303.833.5

**I. V. POLISHCHUK**

ORCID ID: 0000-0003-0424-7396

*Doctor of Philosophy,*

*Lecturer at the Department of Theory and Methods of Education  
of the Rivne State University for the Humanities*

*e-mail: iryna.polishchuk@rshu.edu.ua*

## **PROBLEM OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN T. D. DEMIANIUK'S PEDAGOGICAL HERITAGE: BIBLIOGRAPHICAL ANALYSIS**

**Abstract.** The publication analyzes Tamara Dmytrivna Demianiuk's works on the problem of national-patriotic education in Ukraine, presented in the bio-bibliographic index. It has been revealed that the ideas of national-patriotic education occupy a leading place in T. D. Demianiuk's pedagogical heritage: the scientist developed and practically implemented provisions and recommendations for improving the process of national-patriotic education of children and youth, substantiated the feasibility of introducing innovative forms and methods of national-patriotic education at experimental educational institutions in Rivne region.

**Keywords:** Tamara Dmytrivna Demianiuk, national patriotic education, pedagogical heritage, bibliographic analysis, biobibliographic index.

026: 37](477): [37.035: 172.15]

**Л. О. ПОНОМАРЕНКО**

ORCID ID: 0000-0002-4388-274X

*канд. наук із соціальних комунікацій,*

*завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів  
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ*

*e-mail: larisa\_dnpb@ukr.net*

## **ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ «КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ»**

**Анотація.** Висвітлено діяльність освітнянських бібліотек щодо національного-патріотичного виховання. Розглянуто низку наукових видань ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського. Проаналізовано наповнення щорічного довідника «Науково-інформаційна діяльність провідних освітнянських бібліотек». Зроблено висновки про